

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОСМИСЛЕННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ У ПАМ'ЯТІ УЧНІВ ІНФОРМАЦІЇ З БЕЗПЕКИ ПОЗАУРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

*Рутковська О. М.
м. Полтава*

Анотація. У статті розглядаються шляхи підвищення рівня значущості інформації з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання для учня. Обґрунтовується вибірковість уваги і запам'ятовування, яка полягає у сприйнятті змісту інструктажів відповідно з установками, очікуваннями і настроєм учнів. Пропонується інтерактивна методика покращення запам'ятовування інформації з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання, яка передбачає: забезпечення важливості і цікавості інформації для школярів; залучення їх до активної розумової діяльності, коли виникає напружене обдумування повідомлень; використання графічних способів донесення, ущільнення і збереження швидкого темпу подачі інформації; розкриття схеми взаємозв'язку дорученої роботи з імовірними небезпеками, які можуть виникати під час її виконання та методами захисту від цих небезпек.

Ключові слова: позаурочна діяльність, безпека, трудове навчання, інструктажі, запам'ятовування.

Сприйнята учнями інформація щодо вимог безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання закріплюється в пам'яті, яка визначається психологами як спосіб збереження інформації в свідомості у вигляді знань про правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні і лікувально-профілактичні вимоги. Найбільш стійко закріплюється в пам'яті навчальний матеріал, який накопичується і осмислюється поступово, день за днем, у зв'язку з різними контекстами зазначених вище вимог до безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання.

Сприйнятність пам'яті у кожного окремого учня є індивідуальною. Одні учні краще запам'ятовують те, що вкладається у певну логічну схему, іншим учням вдається краще запам'ятовувати те, що асоціюється з вже відомими вимогами, третім вдається збільшувати об'єми пам'яті при збільшенні вражень. Звідси розрізнення пам'яті відтворюючої (для точного зберігання інформації на етапі її первинного засвоєння), опізнаючої (для її повторного відтворення за допомогою ознак-підказок), полегшуючої запам'ятовування (при повторному пред'явленні інформації) [2]. Якщо учні вже мають знання певних вимог безпеки праці з уроків трудового навчання [3], то важливо задіювати опізнаючу та полегшувальну види пам'яті і на цьому фоні здійснювати інструктажі учнів з безпеки позашкільної діяльності з трудового навчання.

Інформацію з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання учні отримують з письмових інструкцій, усних інструктажів, з навчальної літератури, наочних плакатів і стендів із безпеки життєдіяльності та інших джерел. Багатократна її повторюваність може справляти враження нав'язування, що може викликати в учнів психологічний механізм захисту. Психологічний захист можна розірвати підтримуючи певний рівень активізації уваги. Особливо запам'ятовується інформація, що включає емоційні картини і залишає яскраві враження. Однак занадто яскраві описи трагічних подій, викликаних порушенням вимог безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання, можуть викликати в учнів боязнь щодо вирішення проблем, пов'язаних із виникненням небезпечних ситуацій у діяльності цього виду. Тому в змісті інструктажів повинні використовуватися семантичні типи емотивних інтенсифікаторів, які здатні викликати не психологічні емоції жаху, заляканості, а створювати глибокі враження,

подив, активізуючи сприйняття інформації [1].

Метою статті є обґрунтування інтерактивної методики покращення запам'ятовування учнями інформації з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання

Оскільки природа джерела інформації не має суттєвого значення для її кращого запам'ятовування, то логічним є висновок щодо важливості підвищення рівня значущості інформації з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання для учня. Важливість і цікавість інформації залишаються майже для 80% учнів головною умовою якісного запам'ятовування. Однак при зачитуванні текстів повторних інструктажів з безпеки позаурочної діяльності рівень їх сприйняття і запам'ятовування складає 10-20%. Причому залишається в пам'яті головним чином те, що співпадає з позицією і статусом учня. Цим пояснюється вибірковість уваги і запам'ятовування, яка полягає в сприйнятті змісту інструктажів відповідно з установками, очікуваннями і настроєм учня.

Запам'ятовується найкращим чином інформація, яка крім оцінок містить розв'язки ситуацій. Найкраще засвоєння змісту повторних інструктажів відбувається, коли педагог побуджує учнів до активної розумової діяльності, коли виникає напружене обдумування повідомлень.

Сприйняття інструктажів можна покращити також використанням графічних способів донесення, ущільненням і збереженням швидкого темпу подачі інформації. При цьому недостатньо лише обмежуватися загостренням уваги на конкретних вимогах безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання, важливим є відтворення схеми взаємозв'язку дорученої роботи з імовірними небезпеками, які можуть виникати під час її виконання та методами захисту від цих небезпек.

Нами розроблена методика покращення запам'ятовування інформації з охорони праці. Так інтерактивна спрямованість проведення інструктажів з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання створює в учнів правильне ставлення до проблеми власної безпеки, змушуючи їх мислити в напрямку від усвідомлення змісту роботи, яку необхідно буде виконувати, через усвідомлення ситуацій імовірних небезпек до вибору необхідних методів попередження та уникнення визначених небезпек. Багатоваріантність видів небезпек і способів їх попередження по кожному окремому виду роботи створюють запуск інформаційної хвилі, яка викликає вторинні хвилі реагування, коли учнем даються різні оцінки і коментарі різним ситуаціям, що можуть виникати в процесі роботи. Інформаційні хвилі у змісті інструкцій з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання активізують сприйняття вимог безпеки, підштовхують учнів до вибору безпечних дій, блокують байдуже ставлення до навчання.

Переконливість, представлених в інструкціях вимог безпеки позаурочної роботи з трудового навчання, логічність ситуацій виникнення небезпек і методів їх запобігання сприяють створенню в учнів спрямованості на свідоме приєднання до зазначених в інструкціях рекомендацій безпечної трудової діяльності.

Простота, доступність змісту інструкцій, часта повторюваність ознайомлення з ними мають вирішальне значення у впливові на установки учнів в галузі безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання. Регулярне повторення вимог безпеки праці у позаурочній діяльності з трудового навчання, звернення до розуму, емоцій призводить до звикання і запам'ятовування методів безпечної праці.

Активне залучення учнів до процедури інструктування створює в них певний настрій належності, що суттєво покращує сприйняття, увагу і запам'ятовування вимог безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання.

Список використаної літератури

1. Васильева И. Б. Типология интенсификаторов английского и русского языка с когнитивной точки зрения / И. Б. Васильева // Когнитология в системе гуманитарных наук : зб. наук. праць. – Полтава : ПП Шевченко, 2014. – 106 с.
2. Назаретян А. П. Лекции по социальной и политической психологии / А. П. Назаретян. – СПб. : Питер, 2004. – 534 с.
3. Трудове навчання. 5-9 класи: практ. посібник для вчителів. Упорядник С. М. Дятленко; за заг. ред. А. І. Терещука. – Харків : Ранок, 2017. – 128 с.

НЕБЕЗПЕКИ, ШЛЯХИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПОДОЛАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ

*Штена Н. А.
м. Полтава*

Анотація. У статті розкриваються негативні наслідки виникнення емоційного вигорання, а також пропонуються способи його усунення та перешкоджання появи.

Ключові слова: емоційне вигорання, профілактика емоційного вигорання, подолання емоційного вигорання.

Упродовж життя людина виконує різні види діяльності. Для забезпечення достатнього рівня існування провідним видом діяльності є професійна. Вона необхідна не тільки для самореалізації людини як особистості та члена соціуму, а й дозволяє отримувати заробітну плату, яка, в свою чергу, забезпечує її всіма необхідними благами.

Професійне життя неможливо повністю відокремити від особистого, тож і психоемоційний вплив, який вона отримує в одній сфері життя, може проявитися в іншій.

Вплив професійного середовища на людину може бути як позитивним, так і негативним. Одним із результатів негативного впливу є синдром емоційного вигорання, про який сьогодні з тривогою говорять психологи. Найчастіше цей синдром пов'язують із професіями, де основною є взаємодія з людьми. До таких відносять як керівні (наприклад, керівник установи, закладу, майстер цеху), так і обслуговуючі (педагог, адвокат, продавець, лікар, працівник готелю та ін.).

Уперше термін емоційне (або професійне) вигорання (англ. *burnout*) з'явився у праці американського психотерапевта Герберта Фрейденберга (1974). Він описав його симптоми на основі спостережень за медичним персоналом, частиною якого був і сам. В основі характеристики цього синдрому він поклав групу симптомів, що включають виснаження від надмірних вимог до роботи, головні болі, сонливість, дратівливість, зниження розумової активності [4].

У подальшому до цієї проблеми зверталися такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як В. Бойко, Н. Водоп'янова, Е. Грінглас, Л. Китаєв, К. Маслач, О. Рукавішніков, Н. Самоукіна, Х., І. Фрідман, В. Шауфелі, Р. Шваб, Л. Юр'єва та ін.

В.О. Орел виокремлює основні властивості емоційного (професійного) вигорання. На його думку, воно:

1. пов'язане з почуттям емоційного спустошення та втоми, викликаного власною діяльністю;
2. проявляється у цинічному ставленні до діяльності та її суб'єктів;
3. супроводжується редукцією своїх професійних досягнень і пов'язане з виникненням почуття некомпетентності у своїй професійній сфері;
4. є суто професійним явищем, тобто фіксується і проявляється у специфічних умовах професійної діяльності та розвитку;